

Бібліографія:

- Горкгаймер, М. (2006). *Критика інструментального розуму* (М. Кулгаєва, Пер.). ППС-2002.
- Сватко, Ю. (2016). Фрагментарій «великої гри» для XXI століття. Вступ. *Наукові записки НаУКМА*, 180, 22–29.
- Bostrom, N. (2003). *The Transhumanist FAQ. A General Introduction (Version 2.1)*. World Transhumanist Association.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. (2002). *Dialectic of enlightenment: Philosophical fragments*. Stanford University Press. (Original works published 1947).
- Vita-More, N. (2019). History of Transhumanism. In N. Lee (Ed.), *The Transhumanism Handbook* (pp. 49–61). Springer Verlag.

Проблема абстракцій і мислення у свідомості та житті у творі «Присмерк Європи» Освальда Шпенглера

Арсен Стрелецький

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

«Присмерк Європи» на початку свого існування не сприймали як релевантний текст, на який варто посилатися. Громадськість відмовилася від отримання попередження (Hughes, 1952), і менше ніж за десять років невідомий спершу автор став одним із найконтroversійніших у 20-х роках минулого століття.

Проблема мислення у Шпенглера йде суміжно із проблемою життя та природи, але ми не помітимо системності та чіткості, які часто зводять нас до категоріальності як у Канта чи Аристотеля. Шпенглер знав: «абстрактні та загальні ідеали» – вже не цікаві (Hughes, 1952, р. 12). Людина є мікрокосмом в макрокосмі, і, за логікою Шпенглера, неможливим є їхній відрив. Всі спроби меншого за обсягом поняття описати більше призводять до механістичності, штучності поглядів і, врешті-решт, смерті. Життя по-

рівнюється з історією, яке вічно плінне і не може бути редуковане до встановлених законів. Субстанційно важливе розрізнення «органічного сприйняття світу від механічного, сукупність гештальтів від сукупності законів.» (Spengler, 1926, p. 6).

Просте, неактуалізоване буття – Dasein або просте існування; вільна людина може стати Wachsein, пробудженою. Існуванню характерний такт і напрямок, пробудженості – протяжність, напруга (Spengler, 1928, p. 7). Людина може йти індивідуально у космічному такті, формуючи власний фізіогномічний такт, маючи здатність пізнавати світ. Останнє якраз і є проблемою: для Шпенглера небезпечно будувати структуру життя лише через «один-єдиний орган», який «бажає діяти без тіла і проти нього» – мозок (Spengler, 1928, p. 16).

«Ціль мислення – істина. ... Істини вічні й абсолютні, тобто нічого спільного з життям вони більше не мають.» (Spengler, 1928, p. 15). Критикуючи всі чисті та ідеальні концепції, коли їх намагаються прилаштувати до реальності, Шпенглер ставить ставку на долю як на щось, до чого неможливо побудувати системи. Істина – лише абстракція свідомості, життя в її системі «ціпеніє, вкладається в логічний ланцюг.» (Spengler, 1928, p. 12) Боротися проти живого свідомістю – абсурд, бо життя здатне існувати без мислення, але мислення – лише один з видів життя.

«Число є символом кавзальної необхідності.» (Spengler, 1926, p. 56) Числа – результат дії самої свідомості, що надається нам через мислення абстрактно. За допомогою чисел формується наука; для Шпенглера вона лише замінює роль релігії. Але кардинальної різниці між ними немає, обидві лиш виконують роль погашення страху перед незнанням. «Той погляд, що весь світ як природа впорядкований ... одним-єдиним кавзальним ланцюгом, зовсім не може бути втілений у життя нашим мисленням... Ця думка залишається вірою; воно навіть просто є вірою, бо на ньому ґрунтується релігійне розуміння світу, яке з необхідністю, що диктується самим мисленням...» (Spengler, 1928, p. 266) Постійне мислення зводить до перманентної необ-

хідності пошуку причин, виводячи кавзальність. Шпенглер продовжує: «Те, що було сьогодні властивістю бога, завтра вже стає богом.» (Spengler, 1928, р. 267)

Цивілізація, так само як наука, вказує на безальтернативності. Критика цивілізації походить від критики науки. В них людина стає машиною, яка підкоряється механістичним законам. «Цивілізації суть найкращі і найштучніші стани, на які здатний вищий тип людей. Вони – завершення... Вони – кінець...» (Spengler, 1926, р. 31)

Шпенглер не пропонує систем; він пропонує плин: замість абстракцій – потік життя. Ми можемо лише споглядати природу; будувати безвідмовну, тотальну, абсолютну кавзальність – поставити на місце життя систему, а на місце культури – цивілізацію. Шпенглер не хоче врятувати Захід, доля якого приречена. Він хоче лише інкримінувати те, що нас чекає і свідомо прийняти цю загибель. Кінець – «це цивілізація замість культури, зовнішній механізм замість внутрішнього організму...», (Spengler, 1926, р. 354) а сам Шпенглер – «синоптичний підхід до всесвітньої історії» (Fischer, 1989, р. 1), де все пояснюється через життя як таке і його процеси.

Бібліографія:

Fischer, K.P. (1989). *History and Prophecy: Oswald Spengler and the Decline of the West*.

Hughes, H.St. (1952). *Oswald Spengler: a critical estimate*.

Charles Scribner's Sons.

Spengler, O. (1926). *The decline of the West* (Vol. 1). Alfred A. Knopf Incorporated.

Spengler, O. (1928). *The decline of the West*. (Vol. 2). Alfred A. Knopf Incorporated.